

UCHWAŁA Nr IV/42/2015
RADY MIEJSKIEJ W BORNEM SULINOWIE
z dnia 5 lutego 2015 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Borne Sulinowo na lata 2015-2017.

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013r. poz. 594, poz. 645 i poz. 1318 oraz z 2014r. poz. 379 i poz. 1072) w związku z art. 176 pkt 1 i art. 179 ust.2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r. poz. 135, poz. 154, poz. 866 i poz. 1650 oraz z 2014 r. poz. 619, poz. 1188 i poz. 1198) Rada Miejska w Bornem Sulinowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Borne Sulinowo na lata 2015-2017 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Bornego Sulinowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr IV/42/2015
Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie
z dnia 5 lutego 2015 r.

GMINNY PROGRAM
WSPIERANIA RODZINY
W GMINIE BORNE SULINOWO
NA LATA 2015-2017

I. WPROWADZENIE

Niniejszy Program został opracowany przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Zawiera on zadania własne gminy wynikające z:

- 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149 poz. 887);
- 2) ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175 poz. 1362 ze zmianami);
- 3) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493 ze zmianami).

Gminny Program Wspierania Rodziny wyznacza zespół planowanych działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej. Rodzina jako podstawowa komórka życia społecznego jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym dziecka, kształcącym jego osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Może również skutecznie przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom zarówno w okresie dzieciństwa jak i w okresie dojrzewania młodzieży. Jednak nie wszystkie rodziny prawidłowo realizują zadania opiekuńcze, wychowawcze, ekonomiczne i socjalizacyjne.

Zdarza się, że w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się określone dysfunkcje spowodowane np. bezrobociem, chorobą, uzależnieniami, przemocą, przestępczością, brakiem umiejętności wychowawczych, zaniedbywaniem obowiązków względem członków rodziny szczególnie dzieci. Jest to sytuacja, w której rodzina nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych. Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, odpowiednie służby i instytucje zobligowane są do wspierania tej rodziny poprzez podjęcie na jej rzecz właściwych działań. Rodziny takie wymagają stałego wsparcia i monitorowania przez przedstawicieli różnych grup zawodowych: pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów, psychologów, pracowników przychodni medycznych, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji-wg potrzeb. Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością, za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem. Należy ją wspierać i wspomagać w miarę możliwości we wczesnym etapie i wsparcie to powinno mieć charakter profilaktyczny tak, aby przywrócić jej prawidłową funkcję. Prowadzenie profilaktycznych działań wspierających dziecko w rodzinie jest formą pomocy tańszą i bardziej skuteczną. Natomiast w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej – zadaniem specjalistów jest takie wsparcie rodziny, aby dziecko jak najszybciej powróciło do biologicznej rodziny. Stąd podstawowym

założeniem programu jest wsparcie rodziny naturalnej oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Należy zauważyć, że wspieranie rodziny, to jednocześnie rozwój i wzmacnianie społeczności lokalnej, ponieważ w rodzinach dorastają kolejne pokolenia, kształtuje się kapitał ludzki, który w przyszłości będzie tworzył społeczeństwo i wpływał na jego rozwój. W krajach Unii Europejskiej w tym również i w Polsce- coraz więcej kompetencji przejmują samorządy gmin i powiatów, gdzie służby społeczne funkcjonują jak najbliższej rodziny.

Celem polityki prorodzinnej państwa z punktu widzenia ochrony dobra dziecka jest wspieranie i pomoc ukierunkowana na przezwyciężanie trudności i usamodzielnienie poprzez wskazanie sposobów wyjścia z sytuacji kryzysowej i odpowiednie wsparcie materialne.

II. DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU

Odbiorcą oferty przedstawionego programu jest rodzina i dziecko w niej wychowywane, a wskazaniem udzielenia wsparcia jest sposób i poziom realizacji przez rodzinę swoich funkcji. W funkcjonowaniu rodziny można wyróżnić 3 poziomy:

- 1) rodziny normalne (w pełnym składzie osobowym); stosunki wewnątrz rodzinne oparte są na silnych emocjonalnych związkach między małżonkami oraz między każdym z rodziców i dziećmi;
- 2) rodziny zdeorganizowane charakteryzują się trwałymi zaburzeniami struktury (rozwód, separacja, samotne rodzicielstwo, porzucenie, śmierć jednego z małżonków); w rodzinach tych związki emocjonalne dzieci z rodzicami cechuje często obojętność lub ostro manifestowana oziębłość, a w przypadku gdy jeden małżonek zmarł - tu stosunki emocjonalne są pozytywne jednak niepełność rodziny dezorganizuje wychowawcze funkcjonowanie;
- 3) rodziny zdemoralizowane (mogą być pełne lub zdeorganizowane). Ich dominującym elementem są konflikty wewnątrzrodzinne oraz dostarczanie przez rodziców negatywnych wzorców zachowań i wartości. Role w tych rodzinach są poważnie zdeorganizowane w związku z czym dochodzi do zaburzeń w wychowawczo-opiekuńczym funkcjonowaniu tych rodzin. W rodzinach tych dominują wzory skrajnego prymitywizmu życiowego i ubóstwa kulturalnego - natomiast praca zawodowa, edukacja szkolna często traktowane są jako zło konieczne.

Rodzina, której funkcjonowanie jest zaburzone nie potrafi pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i kryzysów, nie realizuje wystarczająco swoich funkcji względem członków swojej rodziny ale również względem społeczeństwa. Taka rodzina jest dysfunkcyjna, która staje się źródłem przykrości, podłożem frustracji zarówno dorosłych jak i dzieci. Członkowie rodziny przeżywają koszmar konfliktów, napięć, wzajemnych pretensji a ich ofiarą najczęściej są dzieci- które bardzo często nie umieją sobie radzić ze swoimi problemami a sfrustrowani rodzice odreagowują swoje stresy na dzieciach.

Dysfunkcja rodzinna dotycząca dzieci może przybierać różne formy np.:

- przemoc fizyczna, psychiczna, maltretowanie i wykorzystywanie seksualne;
- uzależnienia, choroba psychiczna w rodzinie ;
- psychiczne opuszczenie dzieci / nieobecność emocjonalna rodzica/ chłód emocjonalny;
- stawianie nieadekwatnych do rozwoju i możliwości dziecka wymagań;
- nadopiekuńczość i nadmierna kontrola.

Rozważając problematykę profilaktyki i wspierania rodzin – poza dysfunkcjami wynikającymi bezpośrednio ze środowiska rodzinnego należy wziąć pod uwagę aktualne zagrożenia związane z przemianami cywilizacyjnymi. Wiele małżeństw ulega rozpadowi - ludzie za wszelką cenę dążą do osobistego szczęścia, niejednokrotnie nie czują się odpowiedzialni za swojego partnera życiowego czy też wspólne dzieci. Bardzo często zdarza się, iż rodzice są zapracowani aby zapewnić swoim dzieciom przyzwoite warunki materialne, zapominając o ich wychowaniu. Pogłębiają się również różnice między bogatymi a biednymi, dotyczy to również dzieci.

Punktem wyjścia do opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych osobowych i rodzinnych osób objętych wsparciem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie oraz analiza społeczna zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gm. Borne Sulinowo na lata 2011-2016. Z danych Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie wynika, że na koniec 2014 roku na terenie m i g zamieszkiwało 9.864 osób ; w tym w gminie 5.057 osób i mieście Borne Sulinowo 4.807 mieszkańców, w tym dzieci i młodzież od 0 do 18 r.ż. - 1957 osób.

W roku 2014 z różnych form pomocy społecznej skorzystało 481 rodzin.

Poniżej przedstawiamy dane dot. przyczyn przyznawania pomocy społecznej w 2014 r.:

- ubóstwo	- 326 rodzin,
- bezrobocie	- 246 rodzin,
- niepełnosprawność	- 164 rodzin,
- długotrwała lub ciężka choroba	- 189 rodzin,
- bezradność w spr. opiekuńczo-wychowawczych	- 67 rodzin
w tym: rodziny niepełne	- 40 rodzin,
rodziny wielodzietne	- 26 rodzin,
- alkoholizm lub narkomania	- 47 rodzin,
- przemoc w rodzinie (sporządzenie NK w 2014 r.)	- 13 rodzin,
- NK za okres 2011- 2013 rok	- 46 rodzin.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych rodzin, choć nie dotyka dużego odsetka rodzin korzystających z pomocy społecznej (14 %) - to traktowana jest przez służby społeczne priorytetowo, ponieważ dotyczy najsłabszej grupy społecznej jaką są dzieci i młodzież.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodziny w Szczecinku wynika, iż na dzień 31.12.2014 roku w różnych formach pieczy zastępczej z terenu gminy Borne Sulinowo przebywało 28 dzieci, co stanowi 1,4 % grupy wiekowej od 0-18 roku życia (1957 dzieci). Choć jest to niewielka skala, lecz należy podejmować wszelkie działania-aby jednak dzieci wychowywały się w rodzinach biologicznych, w swoich środowiskach.

Na przestrzeni ostatnich 3 lat w 2012 roku domy rodzinne opuściło 8 dzieci, w 2013 roku 10 dzieci, a w 2014 roku 2 dzieci i umieszczono je w pieczy zastępczej.

W 2014 roku żadne dziecko nie powróciło do rodziny biologicznej.

Wg informacji pracowników socjalnych tut OPS bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zdiagnozowano w 67 Środowiskach, a Sąd zalecił pracę z 2 rodzinami, przy czym zgodę na współpracę z asystentem rodziny wyraziło 15 rodzin z czego w trakcie roku 2 rodziny zrezygnowały ze wsparcia. W roku 2014 w okresie od III do XII/2014 roku zatrudniony był asystent rodziny w ramach środków Rządowego Programu Wspierania Rodziny, który systematycznie wspierał by je w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, pomagał w opiece i wychowaniu dzieci, w dostępnym do poradnictwa specjalistycznego, pracował nad wzmocnieniem roli i funkcji rodziny, właściwym gospodarowaniem budżetem domowym .

Źródła danych statystycznych:

- MGOPS Borne Sulinowo (dane statystyczne za 2014r.) ;
- Urząd Miejski w Bornem Sulinowie (ewidencja ludności);
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie (piecza zastępcza).

III. CEL GŁÓWNY I CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU

CELEM GŁÓWNYM PROGRAMU - jest tworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo- wychowawczych w gminie Borne Sulinowo.

CELE SZCZEGÓŁOWE :

1. Diagnozowanie i monitoring skali potrzeb i problemów rodzin poprzez:
  - wywiad środowiskowy przeprowadzany przez pracownika socjalnego w rodzinie przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze;
  - pracę socjalną polegającą na rozpoznawaniu deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich; zaniechań względem dzieci, ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, szkole oraz środowisku rówieśniczym- powołanie grup interdyscyplinarnych (asystent rodziny, pracownik socjalny, pedagog, policjant, kurator sądowy);
  - konsultacje ze specjalistami w zakresie określenia dysfunkcjonalności rodziny;
2. Udzielanie wsparcia i pomocy rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej poprzez:
  - udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej dożywianie dla dzieci i młodzieży, stypendia i wyprawki szkolne, różnorodne zasiłki, pomoc w ramach Programów Żywnościowych UE;
  - usługi opiekuńcze i specjalistyczne w tym zabezpieczenie mieszkań chronionych;
  - pomoc rodzinom w dostępie do konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (np. psychologicznego, terapeutycznego, pedagogicznego, prawnego, zawodowego);
  - organizowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży m.in. w formie kolonii, zimowisk, wycieczek, wyjazdów, spotkań, imprez;
  - pomoc w opiece i wychowaniu dziecka: zatrudnienie asystenta rodziny, który systematycznie pracuje z rodzinami a nie tylko w okresie realizacji Rządowego Programu; praca socjalna z rodziną (kontrakt socjalny), umożliwienie dzieciom i młodzieży szkolnej z rodzin przeżywających trudności korzystanie z placówki wsparcia dziennego np. klubu lub świetlicy środowiskowej, którą chcielibyśmy utworzyć w jednym z pomieszczeń MGOPS Borne Sulinowo;
  - udzielanie pomocy rodzinie w formie Karty Dużej Rodziny w ramach Ogólnopolskiego Programu dla rodzin wielodzietnych;
3. Dążenie do reintegracji rodzin poprzez:
  - pomoc rodzinie z której dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej w odbudowaniu odpowiedniego środowiska wychowawczego z poprawnymi relacjami i rolami pozwalającymi na powrót dzieci do rodziny biologicznej poprzez wsparcie asystenta rodziny;
4. Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących poprzez:
  - systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez specjalistów (prac. socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych, służbę zdrowia) oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną oraz współpraca rodziny z tymi specjalistami,

- motywowanie członków rodziny do podejmowania działań na rzecz ograniczenia bądź niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcia terapii leczenia uzależnień – współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; Punktem Konsultacyjnym dla ofiar przemocy w rodzinie; podjęcie terapii dla ofiar oraz sprawców przemocy domowej – współpraca z Policją i Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy;
- angażowanie rodzin do korzystania z programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży;
- udział w Projektach współfinansowanych ze środków pozabudżetowych w tym rządowych i UE mających na celu dobro rodziny i rozwój specjalistycznego wsparcia,
- udział w ogólnopolskich kampaniach, których celem jest wzmocnienie rodziny i jej roli w społeczeństwie.

IV. ADRESACI PROGRAMU

Rodziny wychowujące dzieci, zamieszkałe na terenie gminy Borne Sulinowo przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dotknięte przemocą, problemem uzależnień, niepełnosprawności, zagrożone ubóstwem oraz rodziny w których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej.

V. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Spodziewanym efektem realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny w gminie Borne Sulinowo na lata 2015- 2017, ma być stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla dziecka i jego rodziny. Wsparcie to powinno zapewnić specjalistyczną pomoc, poczucie bezpieczeństwa także socjalnego oraz odpowiednie dla dziecka warunki rozwoju. Program powinien wzbogacić środowisko lokalne o profesjonalne placówki wsparcia dziennego dla dzieci. W dalszej perspektywie niniejszy program powinien przynieść również oszczędności finansowe dla gminy związane z faktem pozostawiania dzieci w rodzinach naturalnych i powrotu z opieki zastępczej do rodzin naturalnych. Obecnie w przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym – gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz I-wszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- 10 % w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 30 % w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 50 % w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

Finansowanie Programu odbywać się będzie ze środków:

- budżetu gminy Borne Sulinowo,
- programów rządowych z zakresu wsparcia rodziny,
- dotacji z budżetu państwa na realizację zadań zleconych,
- dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych,
- Funduszy Unii Europejskiej,
- innych środków pozyskanych w ramach konkursów dotacyjnych;

VI. REALIZATORZY PROGRAMU

Założenia niniejszego Programu w ramach swoich kompetencji winni realizować wszystkie samorządowe jednostki organizacyjne gminy, organizacje pozarządowe i inne podmioty w szczególności realizujące zadania na rzecz rodziny lub mające kontakt z dzieckiem i rodziną. Są to między innymi:

- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- właściwe referaty Urzędu Miejskiego,
- Szkoły Podstawowe, Gimnazja i Liceum,
- Straż Miejska,
- Centrum Kultury i Rekreacji,
- Miejska Biblioteka Publiczna,
- Zakłady Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- Komisariat Policji w Bornem Sulinowie oraz Komenda Powiatowa Policji w Szczecinku,
- NGO działające w zakresie pomocy społecznej, edukacji, profilaktyki, ochrony zdrowia,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. przemocy w rodzinie,
- Parafie z terenu gminy,
- Kluby i organizacje sportowe,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczecinku,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Sąd Rejonowy w Szczecinek.

W przypadku zauważenia występujących dysfunkcji w rodzinie - w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny a jej wspieranie traktować w sposób szczególny, także wówczas, gdy nie stanowi ono jej podstawowych zadań.

VII. MONITOROWANIE PROGRAMU

Monitoring Programu prowadzony będzie corocznie poprzez gromadzenie danych i informacji w zakresie wszystkich działań opisanych w niniejszym Programie. Umożliwi on wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących. Koordynatorem Programu jest Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie, który corocznie w terminie do 31 marca każdego roku sporządzi sprawozdanie z jego realizacji. Pierwsze sprawozdanie zostanie sporządzone do 31.03.2016 za rok 2015.

VIII. PODSUMOWANIE

CELEM GŁÓWNYM PROGRAMU - jest tworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo- wychowawczych w gminie Borne Sulinowo. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Aby zrealizować zamierzone w Programie cele – w realizację programu winny włączyć się wszystkie wskazane powyżej jednostki organizacyjne gminy, placówki szkolne, instytucje powiatowe oraz organizacje które swoimi działaniami wspierają dzieci i rodzinę. Spodziewanym efektem realizacji Programu ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, poczucie bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla dziecka i rodziny.

UZASADNIENIE

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie wnioskuję o przyjęcie przez Radę Miejską Gminnego Programu Wspierania Rodziny w gm. Borne Sulinowie na lata 2015 – 2017. Zadania związane z realizacją ustawy z dnia 09.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zostały powierzone do realizacji przez MGOPS Borne Sulinowo.

Gminny Program Wspierania Rodziny wyznacza zespół planowanych działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Obowiązek opracowania takiego programu wynika z art. 176 pkt 1 oraz art. 179 pkt 2 wspomnianej powyżej ustawy, który mówi o tym iż opracowanie i realizacja programu należy do zadań własnych gminy, a Burmistrz ma obowiązek składać Radzie Miejskiej coroczne sprawozdanie z realizacji tego programu.